

СПОРТНАТА ТЕРМИНОЛОГИЯ В КОНТЕКСТА НА ПАРАЛИМПИЙСКОТО ДВИЖЕНИЕ

Стефка Джобова, Ивелина Кирилова

Национална спортна академия „Васил Левски“, катедра „Водни спортове“,
сектор „Адаптирана физическа активност и спорт“

ORCID

Stefka Djjobova - <https://orcid.org/0000-0003-2792-0934>

Ivelina Kirilova - <https://orcid.org/0000-0003-2041-1213>

РЕЗЮМЕ

Научните изследвания, свързани с Паралимпийските игри, са все още в зародиш в сравнение с проучванията, анализите и документирането на Олимпийските игри и други спортни събития. Едва през последното десетилетие са направени първите систематизирани опити да се проучи и документира развитието на игрите. В унисон със социалните и културните промени по света, спортът за хората с увреждания също преминава през своеобразна еволюция, а използваната терминология в областта се превръща в отражение на тези процеси. За съвременните изследователи използваната в областта разнообразна терминология се превръща в предизвикателство. Целта на изследването е да се проследят тенденциите в развитието на спортната терминология в контекста на Паралимпийското движение. Проучени бяха научни публикации и документални източници в областта на спорта за хора с увреждания и Паралимпийското движение. Приложихме методи за анализ на документални източници, теоретико-логичен анализ, системен подход (структурно-функционален, структурно-компонентен и структурно-интегрален аспект), сравнителен анализ. В резултат установихме, че терминологията играе важна роля за разбирането на контекста в специализираните текстове, отнасящи се до спорта за хора с увреждания. Дефинирането способства за разбирането на сложните терминологични подробности и детайли в техническия и научния контекст.

Ключови думи: *Пара спорт, Паралимпийски спорт, МПК терминология*

THE SPORTS TERMINOLOGY IN THE CONTEXT OF PARALYMPIC MOVEMENT

Stefka Djjobova, Ivelina Kirilova

National Sports Academy “Vassil Levski”, Department “Water sports”, sector “Adapted
physical activity and sport”

ABSTRACT

Scientific researches related to the Paralympic Games are still in its beginning compared to researches, analysis and documentation of the Olympic Games and other sporting events. Over the last decade were made the first systematic attempts to study and document the

development of the games. Aline with the social and cultural changes in the world, sports for people with disabilities are also undergoing through evolution, and the terminology used in the area is becoming a reflection of these processes. For contemporary researchers, the variety of terminology used in the field is becoming a challenge. The aim of the study is to explore the trends in the evolution of sports terminology in the context of the Paralympic movement. Scientific publications and documentary sources in the field of sports for people with disabilities and the Paralympic Movement were studied. We applied desk research including theoretical-logical analysis, systematic approach (structural-functional, structural-component and structural-integral aspect), and comparative analysis. The results of the study showed that terminology plays an important role in the understanding contexts and specialized texts related to sports for people with disabilities. The definition helps to be comprehended the complex terminological shades and specifics in the technical and scientific context.

Key words: *Para sport, IPC terminology, IPC sport, Paralympic sport*

ВЪВЕДЕНИЕ

В унисон със социалните и културните промени по света, спортът за хората с увреждания също преминава през своеобразна еволюция, а използваната терминология в областта се превръща в отражение на тези процеси. От малко събитие с едва 16 участници през 1948 г. днес спортът за хора с увреждания бележи своя апогей в лицето на Паралимпийските игри.

Значението и етимологията на термина „Паралимпийски игри“ е обект на дългогодишни дискусии. Интерес представляват различните начини, по които отделните хора и организациите са използвали термина, как са обяснили произхода и значението му. Girginov и Perry (2005) правят обширно проучване за произхода и вложения смисъл в термина „Параолимпийски игри“. Те анализират ранни документални източници и откриват, че терминът, или по-точно негова вариация, се използва за пръв път през 1951 г. в The Cord в статията на David Hinds, озаглавена „Алиса на Паралимпиада“ – заглавие, препратка към известната книга „Алиса в страната на чудесата“ („Alice at the Paralympiad”, which was a skit on Alice in Wonderland“). Статията не обяснява как е произлязъл терминът. Следи се откриват и в две други статии, публикувани в същото списание от 1954 г. – на Дора Т. Белл, физиотерапевт в Стоук Мандевилската болница, която нарича спортното събитие „Параолимпийски игри на Стоук Мандевил“ („Paraolympics of Stoke Mandeville“), и главната медицинска сестра Merchant, която използва термина – „Игри за параплегици“ (Paraplegic Olympics). Според Bailey (2008) префиксът „пара“ в най-ранната употреба на термина „Paralympiad“, описващ игрите, провеждащи се на всеки четири години, се свързва с „параплегия“ и „Олимпиада“ като асоциация с олимпийските идеали в спорта.

ЦЕЛ

Целта на изследването е да се проследят тенденциите в развитието на спортната терминология в контекста на Паралимпийското движение.

МЕТОДИКА

Настоящото изследване бе проведено от януари до април 2021. Приложихме методи за анализ на документални източници, теоретико-логичен анализ, системен подход (структурно-функционален, структурно-компонентен и структурно-интегрален аспект), сравнителен анализ. Проучени бяха научни публикации и документални източници в областта на спорта за хора с увреждания и Паралимпийското движение.

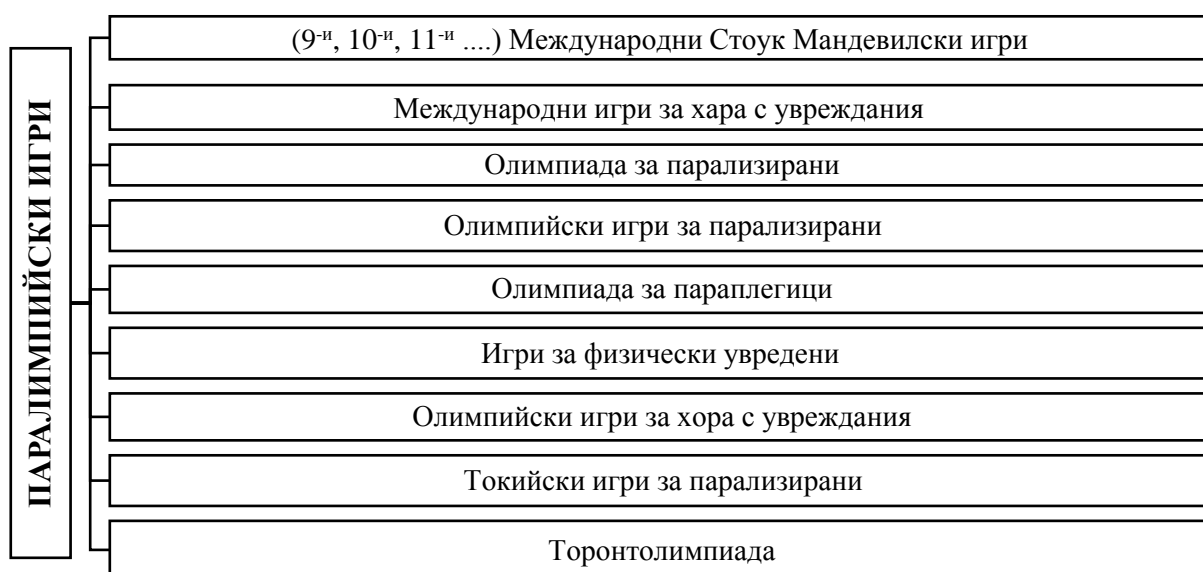
РЕЗУЛТАТИ

В резултат от приложените аналитични методи установихме, че в периода от провеждането на Първите Стоук Мандевилски игри през 1948 до 1959 г. за обозначаване на тези ежегодни събития в медиите се използват различни термини (Таблица 1).

Таблица 1. Ранно название на Стоук Мандевилските игри в статии – период от 1949 до 1960 г.

Година	Издание/ автор	Заглавие/ термин	Референция
29 юли 1949	Bucks Advertiser &Aylesbury News	„Олимпийски игри“ за увредени хора се роди в Стоук (“Olympic Games” Of Disabled Men Is Born At Stoke)	(Brittain, 2008)
1 август 1951	The Bucks Advertiser &Aylesbury News	„Олимпиада на колички“ („Wheelchair Olympiad”)	(Brittain, 2008)
1951	The Cord David Hinds	„Алиса на Паралимпиада“ („Alice at the Paralympiad”)	(Girginov, Perry, 2005)
1 август 1952	Bucks Advertiser &Aylesbury News	„И сега Олимпиадата на колички“ използва се и терминът „Паралимпийски“ „And Now The Wheel-Chair Olympics“, “Paralympics”	(Brittain, 2008)
7 август 1953	Bucks Advertiser &Aylesbury News	„Паралимпийските игри започнали в Стоук Мандевил само с 16 състезатели“ “The Paralympics, started at Stoke Mandeville in 1948 with only 16 competitors”	(Brittain, 2008)
1953	Paraplegia News	Stoke Mandeville Paralympics	(Brittain, 2008)
1954	The Cord Dora T. Bell	„Параолимпийски игри на Стоук Мандевил“ Paraolympics of Stoke Mandeville	(Girginov, Perry, 2005)
1954	The Cord Ward Sister Merchan	„Игри за параплегици“ (Paraplegic Olympics).	(Girginov, Perry, 2005)
21 август 1960	The New York Times	"US to send 24 Athletes to Rome for Annual "Paralympics" Event	(Girginov, Perry, 2005)

Ранното значение, вложено в термина „Паралимпийски“, започва своята промяна с реализирането през 1960-а на Паралимпийските игри в олимпийския град Рим, далеч от Стоук Мандевилската болница и Великобритания. В този ранен период игрите се възприемат като културно събитие, провеждано в тясна връзка с рехабилитацията на ветерани с травми на гръбначния стълб и тяхната социална реинтеграция в обществото на „здравите“ хора. Поради тази причина в проучените документални източници се акцентира върху наличието на увреждане и постигането на лични резултати в контекста на спорта. В логата на игрите и литературните източници откриваме разнообразни наименования, акцентирани върху връзката със Стоук Мандевил, вида увреждане или олимпизма, представени на Фигура 1.

Фигура 1. Названия на Паралимпийските игри

С течение на времето Международният координационен комитет (МКК), организацията, предшествваща Международния Паралимпийски комитет (МПК), преминава към деривация, която е свързана с идеята за „рага“ като „прикрепен към“ или „успореден на“. В съответствие с този вложен смисъл „Паралимпийските игри“ е термин, който отразява включването на атлети с различни видове увреждания в спортно състезание, планирано да се провежда преди или след Олимпийските игри (Girginov, Perry, 2005). Въпреки че в настоящето реферираме игрите от 1960 г. като първите Паралимпийски игри, терминът официално е признат от Международния Олимпийски комитет през 1988 г. на игрите в Сеул (Doll-Terper 1999). През последното десетилетие, когато Паралимпийските игри се превръщат в обект на академичен интерес, се явява и естествената необходимост от регулиране на терминологията. Естествен лидер в този процес е МПК, чиято цел е не само да задоволи потребностите на спортните учени, но и да даде ясна концепция за

обхвата на Паралимпийския бранд (International Paralympic Committee Strategic Plan 2011 – 2014). Според МПК (International Paralympic Committee Style Guide, 2017, IPC guide to para and IPC terminology, 2021) термините Паралимпийски и Паралимпиец могат да се използват само във връзка с Паралимпийските игри. За всички спортове извън Паралимпийските игри префиксът „Пара“ може да се използва, ако спортът е развиван от международни федерации, припознати или членове на МПК. В наименованието на спорта „Пара“ трябва да бъде с главна буква и да е последвана от разстояние. В Таблица 2 представяме превод на свързаната терминология, некоректно използваните термини спрямо дефиницията и прилежащите пояснения.

Таблица 2. Терминология в спорта за хора с увреждания, базирана на МПК

	2017 дефиниция (International Paralympic Committee Style Guide, 2017)	2021 дефиниция (IPC guide to Para and IPC terminology 2021)
Пара атлет	Това е термин, обозначаващ спортисти с увреждания, които спортуват. Може да бъде използван за атлети, които не са се състезавали на Паралимпийски игри или за любители спортисти. Международната федерация на практикувания спорт трябва да бъде призната от МПК (2017)	Общ термин за професионални и спортисти аматьори с увреждания, които спортуват, но не са се състезавали на Паралимпийски игри (2021)
<i>Некоректни термини спрямо дефиницията и описание</i>	<i>Паралимпиец, Паралимпийски атлет</i> Спрямо описаното в дефиницията е некоректно да се използват тези термини, тъй като терминът „Пара“ може да се използва единствено ако спортът е припознат от МПК. Атлет е Паралимпиец само ако той/тя е участвал на Паралимпийски игри (2017)	
Паралимпиец, Паралимпийски атлет	Спортист, който е участвал в Паралимпийски игри	Спортист, който е участвал в Паралимпийски игри
<i>Некоректни термини спрямо дефиницията и описание</i>	<i>Пара Олимпиец, Бивш Паралимпиец</i> Паралимпиецът никога не е бивш Паралимпиец. Ако веднъж е участвал, то остава Паралимпиец „за цял живот“. Ако човек вече не е спортист, то тя/той е бивш спортист (2017, 2021)	
Паралимпийска надежда	Атлет, който се надява да вземе участие на Паралимпийските игри	Няма дефиниция
<i>Некоректни термини спрямо дефиницията и описание</i>	<i>Паралимпиец, Паралимпийски атлет</i> Един спортист е Паралимпиец единствено след като той/тя е участвал на Паралимпийски игри (2017)	
Пара спорт или спорт за хора с увреждания – 2017	Всички спотове за атлети с увреждания независимо от това дали ще бъдат включени в Паралимпийската програма или не. Международната федерация на дадения спорт трябва да бъде припозната от МПК	Като Пара спорт се определя всеки спорт, в който участват хора с увреждания и който има правила за класификация, съответстващи на Кодекса за класификация на спортистите на МПК.
Пара спорт или спорт за атлети с увреждания, атлети/хора с увреждания, атлети/хора със		Всички спортове за атлети с увреждания, независимо дали ще бъдат включени в Паралимпийската програма или не. Също така съответната международна федерация трябва да бъде припозната от МПК.

	2017 дефиниция (International Paralympic Committee Style Guide, 2017)	2021 дефиниция (IPC guide to Para and IPC terminology 2021)
зрителни увреждания атлети/хора с физически и интелектуални увреждания – 2021		Терминът „Пара“ може да се използва само за спортове, които са признати от МПК
Некоректни термини спрямо дефиницията и описание	Пара олимпийски спорт, спорт за уведени, увреден атлет/човек, сляп атлет/човек	
Паралимпийски спорт	Всеки спорт от Паралимпийската програма. Използва се единствено за спортове, които са включени в Паралимпийските игри	Всеки спорт от Паралимпийската програма. Използва се единствено за спортове, които са включени в Паралимпийските игри. Международните федерации на тези спортове трябва да са признати от МПК
Некоректни термини спрямо дефиницията и описание	Пара Олимпийски спорт (2021)	
МПК спорт, Световен Пара спорт 2021	Спорт, чиято международна федерация е МПК (включително и спортът Пара танци)	Спорт, чиято международна федерация е МПК
МОСХУ* спорт (*Международна организация за спорт за хора с увреждания)	Спорт, администриран от МОСХУ	Спорт, администриран от МОСХУ
МФ* спорт (*Международна федерация)	Спорт, администриран от МФ	Спорт, администриран от МФ
Паралимпийска програма	Обобщаващ термин за всички спортни състезания, намерили място в Паралимпийски игри	Обобщаващ термин за всички спортни състезания, намерили място в Паралимпийски игри
Паралимпийско движение	Обхваща всички атлети и официални лица, принадлежащи на Националните Паралимпийски комитети, Международните организации за спорт за хора с увреждания, Международните федерации, Регионални организации, Регионални комитети на МПК, МОСХУ - Спортове, Спортни комитети на МПК, МПК съвети, Постоянни комисии на МПК и други органи на МПК и всички други лица или организации, които се ръководят от конституцията и правилника на МПК. Критерий за принадлежност към Паралимпийското движение е официално членство или признание от МПК или Паралимпийско семейство	Паралимпийското движение включва членовете на МПК и други лица и субекти, участващи в промоция, организация или предоставят Пара спорт или които участват в него. Всички спортисти и длъжностни лица от МПК, МОСХУ, Международни федерации, Регионалните организации, Регионалните Паралимпийски комитети, МОСХУ Спортове, МПК спортни комитети, Съвети на МПК, Постоянни комисии на МПК, други органи на МПК и всички други лица или организации, които се съгласяват да се ръководят от МПК. Конституцията и правилникът са част от Движението. Критерий за участие в Движението е официално членство или признание от МПК или Паралимпийското семейство
Паралимпийско семейство	всички хора, част от МПК или Паралимпийското движение	всички хора, част от МПК или Паралимпийското движение

ДИСКУСИЯ

Научните изследвания, свързани с Паралимпийските игри, са все още в зародиш в сравнение с проучванията, анализите и документирането на Олимпийските игри и други спортни събития. Според Brittain (2009) едва през последното десетилетие са направени първите систематизирани опити да се проучи и документира развитието на игрите. Проблемът с терминологията произлиза от липсата на архив. Първоначално преобладава ентузиазмът за организиране на събитието и демонстрация на социалната му значимост, като се подценява прецизното документиране. Сведения черпим от публикации във вестници, списания и аудио и видео интервюта, представени от участници или медицински специалисти. В ранните години терминологията отразява личните емоции и възприятия, целящи социално въздействие, като се акцентира върху увреждането. Не можем да видим организаторите в небрежност, тъй като в ранната история игрите са организирани с лимитиран бюджет, само от доброволци, без специфичен опит. Също така никой от организаторите не е имал вярата, че събитието ще се превърне в нещо значимо (Brittain et al., 2013). Едва след 1988 г. фокусът се премества върху спорта, спортното събитие и спортните постижения. Наблюдава се тенденция за унифициране на терминологията, но въпреки това в един и същ термин се влага различен смисъл спрямо визията на отделните автори. С публикуването на официалната терминология на МПК и нейните дефиниции се внася яснота и се ограничава възможността за лични интерпретации.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Имаме основание да твърдим, че е изключително важно да се използва правилната терминология, тъй като съвременните Паралимпийски игри не са самоцел. Те са инструмент за промяна в обществото, отражение на социалния модел и еволюцията в отношението към хората с увреждания. Терминологията играе важна роля за разбирането на контекста в специализираните текстове, отнасящи се до спорта за хора с увреждания. Дефинирането способства за разбирането на сложните терминологични подробности и детайли в техническия и научния контекст. Това би помогнало на изследователите да разберат освен основното послание и детайлите в развитието на Пара спорта.

ЛИТЕРАТУРА

- Bailey, S. (2008). *Athlete First A History of the Paralympic Movement*, John Wiley&Sons Ltd
- Brittain, I. (2008). The evolution of the Paralympic Games, In Richard Cashman and Simon Darcy (Eds). *Benchmark Games: The Sydney 2000 Paralympic Games*. Petersham, New South Wales: Walla Walla Press

Brittain, I. (2009). *The Paralympic Games Explained* (1st Ed.), Routledge, London

Brittain, I., Ramshaw, G. and Gammon, S.J. (2013). *The Marginalisation of Paralympic Heritage, International Journal of Heritage Studies*.

Darcy, S., Legg, D. (2016). A brief history of the Paralympic Games: from post WWII rehabilitation to mega sport event. Retrieved March 15, 2021, from A brief history of the Paralympic Games: from post-WWII rehabilitation to mega sport event (theconversation.com)

Doll-Tepper, G. (1999). 'Disability Sport', in Riordan, J. and Krüger, A. (eds) *The International Politics of Sport in the Twentieth Century*. London: E & FN Spon.

Girginov, V., Perry, J. (2005). *The Olympic Games Explained. A Student Guide to the Evolution of the Modern Olympic Games*. Routledge.

International Paralympic Committee Strategic Plan 2011–2014, Retrieved March 05, 2021, from https://www.paralympic.org/sites/default/files/document/120118143826469_RZ_IPC_11_Strategic_brochure_long.pdf

International Paralympic Committee Style Guide. (2017). Retrieved February 21, 2021, from https://oldwebsite.paralympic.org/sites/default/files/document/171212103704442_2017_03_03+IPC+Style+Guide.pdf

IPC guide to Para and IPC terminology. (2021). Retrieved February 21, 2021, from https://www.paralympic.org/sites/default/files/2021-01/IPC%20Guide%20to%20Para%20and%20IPC%20Terminology_0.pdf

International Paralympic Committee Strategic Plan 2011 – 2014, Retrieved March 15, 2021, from https://www.paralympic.org/sites/default/files/document/120118143826469_RZ_IPC_11_Strategic_brochure_long.pdf

Автор за кореспонденция:

Стефка Джобова

Национална спортна академия „Васил Левски“

катедра „Водни спортове“

сектор „Адаптирана физическа активност и спорт“

e-mail: stefka.djobova@abv.bg